

ARAŞTIRMA

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN PSİKİYATRİ HEMŞİRELİĞİ DERSİNE VE PSİKİYATRİ HEMŞİRESİNİN ROLLERİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ*

Derya ÖZBAŞ **

Sevim BUZLU ***

Alınış Tarihi: 04.05.2010

Kabul Tarihi: 14.09.2010

ÖZET

Bu araştırma, hemşire öğrencilerin psikiyatri hemşireliği dersine ve psikiyatri hemşiresinin rollerine yönelik düşüncelerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak planlandı.

Araştırmanın evrenini 2005-2006 Öğretim Yılı Güz ve Bahar yarıyılları ile 2006-2007 Öğretim Yılı Güz yarıyılında bir Hemşirelik Yüksekokulu'nda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri (N=213), örneklemini ise araştırmanın uygulandığı dönemde Psikiyatri Hemşireliği dersini tamamlayan öğrenciler oluşturdu (n=157). Çalışmaya katılmayı kabul etmeyen öğrenciler araştırmaya dahil edilmedi (n=21). Veriler; araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu ile toplandı. Verilerin değerlendirilmesinde frekans analizi uygulandı.

Öğrencilerin Psikiyatri Hemşireliği dersi teorik ve klinik eğitiminden çok memnun oldukları, Psikiyatri Hemşireliği dersinin öğrencilerin ruh hastaları ve hastalıklarına yönelik tutumlarını olumlu yönde değiştirdiği, psikiyatri hemşiresinin rollerinin eğitim süreci sonunda yeterli düzeyde kavrandığı, fakat klinik uygulamalarda yeterli rol modelleri gözleyemedikleri, öğrencilerin çoğunluğunun ruh hastalarına ve hastalıklarına yönelik ön yarguları ve psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulama alanlarındaki gözlemleri nedeniyle psikiyatri kliniklerinde çalışmak istemedikleri belirlendi.

Bu çalışma sonucunda öğrencilerin Psikiyatri Hemşireliği dersi eğitim süreci sonunda psikiyatri hemşiresinin rollerini yeterli düzeyde kavradıkları belirlendi.

Anahtar Kelimeler: Psikiyatri hemşireliği, hemşirelik öğrencileri, roller

ABSTRACT

The Ideas of The Nursing Students about Psychiatric Nursing Lesson and Roles of Psychiatric Nurse

This descriptive study is aimed to determine the ideas of the nursing students about psychiatric nursing lesson and roles of psychiatric nurse.

This study was conducted to the fourth class students in the School of Nursing in the 2005-2006 Academic Year Autumn and Spring Term and 2006-2007 Academic Year Autumn Term (N=213).

The sample consisted of students who had completed Psychiatric Nursing training during the research period (n=157). Students, who didn't accept to attend study, didn't implicate the study (n=21). Data were collected by using Questionnaire Form that was developed by researchers. Frequency analysis was applied to analyse the data.

It was determined that the students are very pleased with theoretical and clinical training of Psychiatric Nursing, Psychiatric Nursing lesson changed the attitudes of students positively to mentally ill person and mental illness, roles of psychiatric nurse were comprehended sufficiently at the end of training but the students didn't observe the roles of the model enough, the most of the students didn't want to work in psychiatric clinics because of their prejudice against mentally ill person and mental illness and their observation in psychiatric nursing lesson clinical practice area.

As a result of this study, it was determined that the students comprehended the roles of the psychiatric nurse sufficiently at the end of the Psychiatric Nursing training period.

Keywords: Psychiatric nursing, nursing students, roles.

GİRİŞ

Hemşirelik; bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını ve esenliğini koruma, geliştirme ve hastalık halinde iyileştirme amacına yönelik, hemşirelik hizmetlerinin planlanması,

örgütlenmesi, uygulanması, değerlendirilmesinden ve bu hizmetleri yerine getirecek kişilerin eğitiminden sorumlu bilim ve sanattan oluşan bir sağlık disiplindir (Velioglu

* İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2009, Doktora Tezi

** Kilis 7 Aralık Üniversitesi Yusuf Şerefoğlu Sağlık Yüksekokulu (Arş. Gör. Dr.)

*** İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu (Prof. Dr.)

1985, Velioğlu 1994, Birol 2002).

Hemşirelerin rollerinde eski yıllara oranla oldukça büyük değişimler ve gelişmeler söz konusudur. Eğitim ve uygulama alanındaki gelişmeler, yaşanan sosyal olaylar ve teknolojik ilerlemeler, uzmanlık alanlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu uzmanlık alanlarından birisi de psikiyatri hemşireliğidir.

Amerikan Hemşireler Birliğinin 2007 yılında yaptığı tanımlamaya göre; “Psikiyatri ve ruh sağlığı hemşireliği sanat olarak kendiliğinden amaçlı kullanımı, bilim olarak ise psikososyal ve nörobiyolojik teorilerin, araştırma bulgularının ve hemşireliğin geniş çeşitlilikteki rollerinin kullanımında hizmet veren ruh sağlığı profesyonudur” (Varcoralis and Halter 2009).

Psikiyatri hemşireliğinin başlangıcı 18-19. yüzyıllara dayanmaktadır. O yıllarda bakıcılar, delirdiği düşünülen insanları kapatmaya yardım etmekten sorumluydular. Geçen zamanla birlikte bakıcıların adı yardımcı, akıl hemşiresi, psikiyatri hemşiresi, hemşire terapist ve son olarak ta ruh sağlığı hemşiresi olarak değişmiştir. Bununla birlikte, psikiyatri hemşiresinin rolleri de klinik deneyimlerle birlikte son otuz yılda değişim ve gelişim göstermiş, daha fazla otonomi sahibi olmuşlardır. Biyomedikal ve kişilerarası olmak üzere birçok rolleri tanımlanmıştır (Kum 1996, Rungapadiachy 2004).

Psikiyatri hemşiresinin rolleri 1950 yılından önce ortaya çıkmaya başlamıştır. 1947 yılında Weiss yazdığı makalede; psikiyatri hemşireliğindeki eksiklik üzerinde durmuş ve genel klinik hemşiresi ile psikiyatri hemşiresi arasındaki farkları belirtmiştir. Davranış terapisini ve hastanın iyileşmesinde hemşirenin davranış terapisini uygulamasının katkısını açıklamıştır. Ayrıca her hastanın bireysel olarak ele alınıp tedavi edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. 1949 yılında Santos ve Stainbrook psikiyatri hemşiresinin bağımsız fonksiyonlarını tanımlamışlardır. Onlar hemşirelerin psikoterapi uygulamaları ve terapi ile ilgili kavramları bilmeleri gerektiğine inanmaktadırlar. 1960’lı yıllarda da, psikiyatri hemşireliğinin, temelde psikoterapist ve danışman rollerine dayandığı görüşü yaygınlık kazanmıştır (Stuart and Sundeen 1991, Rungapadiachy 2004).

Hamblet’e göre; birçok çalışmada psikiyatri hemşiresinin rolleri psikiyatri hemşiresinin çalışma alanlarına bakılarak tanımlanmaya çalışılmış ve psikiyatri hemşireliğinin tanımlanması zor bir aktivite

olduğu ve yapılan işlerin sadece küçük bir kısmının hasta bakımı ile ilgili olduğu sonucuna varılmıştır. Gournay ve Peplau’ da psikiyatri hemşiresinin rollerini kendi bireysel algılarına göre yapılandırmaya çalışmışlardır. Gournay bakımın biyolojik yönüne odaklanmıştır. Gournay psikiyatri hemşireliğini tıbbi model doğrultusunda tanımlamaktadır. Peplau ise psikiyatri hemşireliğinin hastanın güvenliğini ve iyi oluşluğunu desteklemeyi amaçlayan kapsamlı fonksiyonları olduğunu düşünmektedir. Bu fonksiyonların en önemlisi ise hemşirelerin hastalarla yaptığı kişilerarası etkileşimdir (Rungapadiachy 2004).

Amerikan Hemşireler Birliği’nin 2000 yılında yaptığı tanımlamaya göre; psikiyatri hemşiresi genel psikiyatri, geropsikiyatri, çocuk psikiyatrisi, konsültasyon liyezon psikiyatrisi ve toplum ruh sağlığı alanlarında çalışmaktadır. Tanımlanan bu alanlarda bakım, danışmanlık, eğitim, hasta hakları savunuculuğu, terapötik girişimler, psikobiyolojik uygulamalar, sağlığı koruma ve geliştirmeye yönelik uygulamalar, konsültasyon, terapi ve araştırma gibi birçok rol ve işlevi bulunmaktadır (Kum 1996, Johnson 1997, Videbeck 2004).

Yukarıda da belirtildiği gibi, birçok kişi ve kurum tarafından psikiyatri hemşiresinin rolleri belirlenmiş olmasına rağmen, ülkemizde psikiyatri hemşiresinin rollerine yönelik açık ve net tanımlamalar bulunmamaktadır. Genel olarak ülke çapında hastane protokolleri incelendiğinde psikiyatri hemşiresi, genel klinik hemşiresi ile aynı rollere sahip olarak ele alınmakta ve psikiyatri hastalarına özgü farklı rolleri göz ardı edilmektedir. Bu durum hem halen çalışmakta olan psikiyatri hemşireleri için hem de mezun olacak hemşire öğrenciler için belirsizlik oluşturmaktadır. Ayrıca öğrencilerin psikiyatri hemşireliği dersine yoğun ilgi göstermelerine rağmen mezuniyet sonrası çalışma alanı olarak psikiyatri kliniklerini tercih etmedikleri gözlenmekte ve bu sonucun rol belirsizliği neticesinde olduğu düşünülmektedir.

Psikiyatri hemşiresinin rollerinin belirlenmiş olması; profesyonel gelişimi, kuram geliştirmeyi, mesleki ve bireysel yenilenmeyi destekler, araştırma için yönelimlere yardımcı olur. Bunun yanı sıra hastaların ve diğer sağlık profesyonellerinin, hemşirelerin sorumlulukları üstlendiklerini anlamalarına yardımcı olur (Tanış 1996). Ayrıca açık ve net rol tanımları, hemşirelik eğitiminin de temelini oluşturmaktadır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, hemşire öğrencilerin psikiyatri hemşireliği dersine ve psikiyatri hemşiresinin rollerine yönelik düşüncelerini belirlemektir.

GEREÇ VE YÖNTEM**Araştırmanın Türü**

Araştırma tanımlayıcı nitelikte yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2005-2006 Öğretim Yılı Güz ve Bahar yarıyılları ile 2006-2007 Öğretim Yılı Güz yarıyılında bir Hemşirelik Yüksekokulu'nda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri (N=213) oluşturdu. Araştırmanın uygulandığı dönemde Psikiyatri Hemşireliği dersini tamamlayan öğrenciler örnekleme alındı (n=157). Çalışmaya katılmayı kabul etmeyen öğrenciler örneklemden çıkarıldı ve örnekleme 136 öğrenci oluşturdu. Örneklemin %87'sine ulaşıldı.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada "anket formu" kullanıldı. "Anket formu" araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olup, öğrencilerin bireysel özellikleri, hemşirelik mesleğine ilişkin düşünceleri, ruhsal sorunları olan bireylere

yönelik düşünceleri, Psikiyatri Hemşireliği dersine ilişkin değerlendirmeleri, psikiyatri hemşiresinin rollerine yönelik düşünceleri ve psikiyatri kliniklerinde çalışmaya yönelik düşünceleri ile ilgili bilgi toplamaya yönelik bir araçtır.

Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Araştırmanın verileri Psikiyatri Hemşireliği dersi alan öğrencilere, ders dönemi sonunda dağıtılan anket formlarıyla toplandı. Araştırmacı öncelikle araştırmaya ve anketin doldurulmasına ilişkin açıklamalar yaptı, öğrencilerden sözlü onam aldı, öğrencilerin sorularını yanıtladı ve anket doldurulurken öğrencilerle birlikte kaldı. Anketlerin tamamlanması için bir zaman sınırı konulmadı, anket ortalama yaklaşık 15-20 dakikada dolduruldu. Verilerinin değerlendirilmesinde frekans analizi uygulandı.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaş ortalamasının 23,32 (min.=20, max.=28) yıl olduğu, %37,6'sının (n=50) doğum yerinin Marmara Bölgesi ve %35,8'inin (n=48) düz lise mezunu olduğu belirlendi.

Tablo 1. Öğrencilerin Hemşirelik Mesleğine İlişkin Düşünceleri (n=136)

Hemşirelik Mesleğine İlişkin Düşünceler		S	%
Hemşirelik Bölümü Tercih Sırası	Birinci-beşinci tercih arası	71	52.6
	Altıncı tercih ve üzeri	64	47.4
Hemşirelik Mesleğini Seçme Nedeni*	Kadın mesleği olduğu için	4	2.8
	Ailem istediği için	33	24.0
	Sağlıkla ilgili olduğu için	59	43.1
	Asıl idealime en yakın olduğu için	27	19.8
	Puanım yettiği için	72	52.7
	İş garantisi olduğu için	68	49.7
	Arkadaşlarım yönlendirdiği için	10	7.2
	Öğretmenlerim yönlendirdiği için	13	9.5
	Diğer (Sağlık meslek lisesi mezunu olduğum için, çocukluktan beri istediğim için, öylesine tercih ettim, İstanbul olduğu için, ekonomik koşullar, bilmiyorum, ilgimi çeken bir bölüm, hemşire tanıdığım var)	16	11.5
	Evet	5	3.7
Evet çünkü faydalı olacağımı düşünüyorum	14	10.3	
Evet çünkü seviyorum	23	16.9	
Evet çünkü alıştım	5	3.7	
Evet çünkü yapmaktan zevk alıyorum	2	1.4	
Evet çünkü istediğim bölüm	8	5.9	

Hemşirelik	Evet çünkü sağlıkla ilgili	3	2.2
Bölümünde	Evet bildiğim anlayıştan farklı	1	0.7
Okumaktan	Evet çünkü istediğim gibi bir eğitim aldım	5	3.7
Memnuniyet	Evet çünkü iş alanı çok	7	5.1
Durumu*	Evet çünkü kendime uygun buluyorum	4	2.9
	Evet çünkü insanlarla olmayı/yardım etmeyi seviyorum	10	7.3
	Evet çünkü emeğimin karşılığını alınca mutlu oluyorum	1	0.7
	Hayır	2	1.5
	Hayır çünkü istediğim bölüm değil	4	2.9
	Hayır çünkü mesleğin statüsü düşük	4	2.9
	Hayır çünkü mutsuzum/doyum alamıyorum	2	1.5
	Hayır çünkü bana uygun değil	3	2.2
	Hayır çünkü cinsiyet problem oluyor	1	0.7
	Hayır çünkü beyin gücü yerine el becerisi gerektiriyor	1	0.7
	Hayır çünkü ortam güzel değil	1	0.7
	Kararsızım	18	13.1
	Bilmiyorum	14	10.3

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Öğrencilerin hemşirelik mesleğine ilişkin düşünceleri incelendiğinde; %52.6'sının (n=71) hemşirelik bölümünü 1-5. sırada tercih ettikleri, %52.7'sinin (n=72) puanı yettiği için, %49.7'sinin (n=68) iş garantisi olduğu için, %43.1'inin (n=59) sağlıkla ilgili olduğu için hemşirelik mesleğini tercih ettiği belirlendi.

Öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercihlerine yönelik olarak literatür incelendiğinde çalışma bulgularına benzer şekilde öğrencilerin hemşirelik bölümünü ilk sıralarda tercih ettikleri ve tercihlerinde ÖSS puanlarının, iş bulma imkanının, sağlıkla ilgili alanda olmasının etkili olduğu görülmektedir. Üniversite giriş sınavı tercih sistemine göre puanlar belirlendikten sonra tercihler yapılmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin hemşirelik bölümü tercihleri ilk sırada yer alabilir. Bu konuya yönelik yapılan araştırmalara bakıldığında; Ünal ve arkadaşlarının (2008) yaptıkları çalışmada öğrencilerin %45.8'i hemşirelik bölümüne ilk 5 tercihi arasında yer vermiş olup %31.6'sı açıkta kalmamak/sınav puanı/tercih hatası/aile isteği, %26.8'i sağlık alanında olması/hastalık ve tedavileri öğrenmek/aileye hastalık durumlarında yardım etmek/insanlara yardım etmek, %24.7'si kolay iş bulmak/maddi imkansızlıklar nedeniyle hemşirelik bölümünü tercih ettiğini belirtmiştir. Akbaş ve arkadaşlarının (2001) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin %67'sinin sağlık yüksekokulunu 1-5. sırada tercih ettikleri

belirlenmiştir. Öğrencilerin bu okulu ekonomik bağımsızlık (%40.3), yardım etmekten hoşlanma (%37.3) ve açıkta kalmama (%37.3) nedenleri ile tercih ettikleri görülmüştür. Öztürk ve Bahçecik'in (2001) yaptıkları çalışmada öğrencilerin %55.6'sının 1-4. tercihleri arasında hemşireliği tercih ettiği belirlenmiş olup, hemşireliği seçme nedenlerine bakıldığında; ÖSS puanı (%12.7), kısa sürede meslek sahibi olmak (%9.5), sağlıkla ilgili olması (%9.5) ve ailelerin isteği (%7.9) öğrencileri en çok etkileyen nedenlerdir. Erdemir'in (1997) çalışmasında öğrencilerin %57.9'u puanının düşük olması, %30'u başkalarının (anne, baba, öğretmen) önermesi ya da ısrar etmesi, %13.6'sı ise mezun olduktan sonra iş olanağının olması nedeniyle hemşirelik bölümünü tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmada öğrencilerin %16.9'unun (n=23) hemşirelik mesleğini sevdiği için, %10.3'ünün (n=14) faydalı olacaklarını düşündükleri için hemşirelik bölümünde okumaktan memnun oldukları, %13.1'inin (n=18) memnuniyet konusunda kararsız olduğu, %10.3'ünün (n=14) ise hemşirelik bölümünde okumaktan memnun olup olmadıklarına yönelik bir fikirleri olmadığı belirlendi.

Öğrencilerin çoğunluğunun hemşirelik eğitimi almaktan memnun olması hemşirelik mesleği adına sevindirici bir bulgudur. Çünkü bireylerin mesleklerini sevmeleri ve benimsemeleri mesleki görev ve

sorumluluklarını tam olarak yerine getirmelerini etkilemekte ve dolayısıyla mesleğin gelişimine olumlu katkılar sağlamaktadır. Çalışma bulgularına benzer şekilde Akbaş ve arkadaşlarının (2001) sağlık yüksekokulu birinci sınıf öğrencilerinin mesleklerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilerin %62.9'u meslekleri ile

ilgili olumlu, %24.2'si olumsuz düşünmekte ve %12.9'u ise yorum yapmamaktadır. Çam'ın (1992) araştırmasında öğrencilerin hemşirelik eğitimini almaya yönelik memnuniyetleri değerlendirildiğinde %11.32'sinin oldukça memnun, %71.70'inin memnun, %16.8'inin ise memnun olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Ruhsal Sorunu Olan Bireylere Yönelik Düşünceleri (n=136)

Ruhsal Sorunu Olan Bireylere Yönelik Düşünceler		S	%
Psikiyatri Dersini	Evet	35	26.1
Almadan Önce Ruhsal Sorunu Olan Bireyle İletişim Durumu	Hayır	99	73.9
Psikiyatri Dersini	Korkuyordum	114	61.4
Almadan Önce Ruhsal Sorunu Olan Bireyler	Deli diyordum	27	19.7
Hakkındaki Düşünceleri*	Komik buluyordum	7	5.0
	Acıyordum	60	46.0
	Diğer hastalar gibi olduğunu düşünüyordum	33	5.6
	Kapalı yerde tutulmaları gerektiğini düşünüyordum	12	8.7
	Diğer	8	5.6
Psikiyatri Hemşireliği Dersini Aldıktan Sonra Ruhsal Sorunu Olan Bireyler Hakkındaki Düşünceleri*	Korkuyorum	14	10
	Acıyorum	12	8.6
	Diğer hastalar gibi olduğunu düşünüyorum	108	79.3
	Kapalı yerde tutulmaları gerektiğini düşünüyorum	5	3.7
	Üzülüyorum	6	4.4
	Dua ediyorum	2	1.4
	Yardıma ihtiyaçları olduğunu düşünüyorum	5	3.5
	Diğer	20	14.2

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Öğrencilerin ruhsal sorunu olan bireylere yönelik düşünceleri incelendiğinde; %73.9'unun (n=99) psikiyatri hemşireliği dersini almadan önce ruhsal sorunu olan bir bireyle herhangi bir şekilde iletişimi olmadığı, %61.4'ünün (n=114) psikiyatri hemşireliği dersini almadan önce ruhsal sorunu olan bireylerden korktuğu, psikiyatri hemşireliği dersini aldıktan sonra %79.3'ünün (n=108) ruhsal sorunu olan bireylerin diğer hastalar gibi olduğunu düşündükleri, %14.2'sinin (n=20) ise ruhsal sorunu olan bireylerin kendilerine yarattıkları dünyaları olduğu, zararsız oldukları,

etiketlenmemeleri gerektiği, gereken önemin verilmediği, gözlem altında olmaları ve topluma kazandırılmaları gerektiği gibi çeşitli düşünceleri olduğu belirlendi. Çam'ın (1992) araştırmasında öğrencilerin %73.58'i psikiyatri stajı öncesi ruh hastalarına yönelik algılarının staj sonrası değiştiğini, bu kişilerin ise %89.7'si önceleri ruh hastalarından korktuklarını, kaçtıklarını ve zarar verecek insanlar olarak gördüklerini fakat stajla birlikte yardıma gereksinimi olan insanlar olarak görmeye başladıklarını ifade etmişlerdir. Bu veri çalışma bulgusunu destekler niteliktedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Psikiyatri Hemşireliği Dersine İlişkin Düşünceleri (n=136)

Psikiyatri Hemşireliği Dersine İlişkin Düşünceler		S	%
Psikiyatri	Evet	11	8.1
	Evet çünkü birçok şey öğrendim	27	19.8
	Evet çünkü konular/vakalar ilgimi çekiyor	7	5.1
	Evet çünkü zevkli/seviyorum	20	14.7
	Evet çünkü ilgili olduğum bir alan	13	9.6

Hemşireliği	Evet çünkü dersin uygulanaşı çok iyi	21	15.4
Dersi Teorik	Evet çünkü hocalar iyi	6	4.4
Uygulamasından	Evet çünkü deęişik	2	1.5
Memnuniyet	Evet çünkü konular uygulamalarla bütünleşiyor	2	1.5
Durumu*	Evet çünkü psikiyatri hastalarına bakışımı değiştirdi	2	1.4
	Hayır çünkü sevmedim/ çok ayrıntılı/yoğun	9	6.1
	Kararsızım	14	10.3
	Bilmiyorum	7	0.7
	Evet	7	5.1
	Evet çünkü çok şey öğrendim	20	14.7
	Evet çünkü deęişik vakalar gördüm	15	11.0
	Evet çünkü hocadan ve uygulamadan memnunum	11	8.0
Psikiyatri	Evet çünkü sorun yaşamadım	4	2.9
Hemşireliği	Evet çünkü psikiyatrik hastalarla ilgilenmeyi seviyorum	6	4.4
Dersi Klinik	Evet çünkü zevkliydi/eğlenceliydi	13	9.5
Uygulamasından	Evet çünkü kuramsal klinikte uyguladık/pekiştirdik	11	8.1
Memnuniyet	Evet çünkü bağımsızlığımızı artırıyor	1	0.7
Durumu*	Evet çünkü etkili iletişim olan bir ortam	9	6.5
	Evet çünkü insan beyninin önemini anladım	1	0.7
	Hayır	11	8.0
	Kararsızım	23	16.7
	Bilmiyorum	8	5.9
Psikiyatri	İyi	68	50.7
Hemşireliği	Orta	62	46.3
Dersindeki	Kötü	4	3.0
Başarı			
Durumunu			
Algılayışı			
	Korktum	47	34.4
Psikiyatri	Moralim bozuldu	57	41.7
Hemşireliği	Birçok şey öğrendim	115	84.2
Dersi Klinik	Ruh sağlığım bozuldu	18	13.1
Uygulamasında	Diğer	9	6.3
Yaşadıkları*			
	Hiçbir etkisi olmadı	4	2.9
	Psikiyatri hastaları için üzüldüm	63	46.1
Psikiyatri	Ruh sağlığımın bozuk olduğunu düşünmeye başladım	42	31.3
Hemşireliği	Ruh sağlığım bozuldu	7	4.9
Dersi Klinik	Çevremdeki insanların ruh sağlığının bozuk olduğunu düşünmeye başladım	82	60.0
Uygulamasının			
Etkileri*	Psikiyatri alanında pek bir şey yapılamayacağını düşünüyorum	11	8.0
	Psikiyatri alanında birçok şey yapılacağını düşünüyorum	5	3.5
	Diğer	19	12.6
	Psikiyatri konusunda çok şey öğrendim	120	88.1
Psikiyatri	Ruh sağlığımın bozuk olduğunu düşünmeye başladım	25	18.4
Hemşireliği	Çevremdeki insanların ruh sağlığının bozuk olduğunu düşünmeye başladım	40	29.4
Dersi Teorik			
Eğitiminin	Diğer	15	10.8
Etkileri*			
	Evet	23	16.9
Teorik Eğitim	Evet çünkü derste gördüğümüz konuları anlamamıza yardımcı oldu.	61	44.9
Ile Uygulamalı			

Eğitimi Birbiri İle Uyumlu	Evet çünkü zorlanmadım / sorun yaşamadım	2	1.5
Bulma Durumu*	Hayır	18	12.9
	Kararsızım	17	12.4
	Düşünmedim	9	6.6
Teorik Eğitim İle Uygulamalı Eğitim Arasında Sorun Yaşama Durumu	Evet	20	15.7
	Hayır	107	84.3

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Öğrencilerin psikiyatri hemşireliği dersine ilişkin düşünceleri incelendiğinde; %19.8'inin (n=27) birçok şey öğrendikleri, %15.4'ünün (n=21) ise dersin uygulanışının çok iyi olması nedeniyle psikiyatri hemşireliği dersi teorik uygulamasından memnun oldukları, %14.7'sinin (n=20) çok şey öğrendikleri için psikiyatri hemşireliği klinik uygulamasından memnun oldukları belirlendi. Öğrencilerin %50.7'sinin (n=68) psikiyatri hemşireliği dersindeki başarı durumlarını iyi olarak algıladıkları, %84.2'sinin (n=115) psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulamalarında birçok şey öğrendikleri, %88.1'inin (n=120) psikiyatri hemşireliği dersi teorik eğitimi sonunda psikiyatri konusunda çok şey öğrendikleri, %44.9'unun (n=61) derste gördükleri konuları anlamalarına yardımcı olduğu için teorik eğitim

ile uygulamalı eğitimi birbiri ile uyumlu buldukları, %84.3'ünün (n=107) teorik eğitim ile uygulamalı eğitim arasında sorun yaşamadıklarını belirttiler. Bu bulgular psikiyatri hemşireliği dersi öğretim elemanları açısından sevindirici bir durumdur.

Öğrencilerin klinik uygulamalar sonunda %60'ının (n=82) çevrelerindeki insanların ruh sağlığının bozuk olduğunu düşünmeye başladıkları, %46.1'inin (n=63) psikiyatri hastaları için üzüldükleri belirlendi. Küçük ve arkadaşları (2009) yaptıkları çalışmada psikiyatri hemşireliği dersi stajı sonrası öğrencilerin ruhsal hastalıklara yönelik tutumlarında olumlu değişiklikler olduğunu ve ruhsal bozuklukların başka hastalıklardan farklı olmadığını düşündüklerini belirlemişlerdir. Bu veri çalışma bulgusunu destekler niteliktedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Psikiyatri Hemşiresinin Rollerine Yönelik Düşünceleri (n=136)

Psikiyatri Hemşiresinin Rollerine Yönelik Düşünceler		Sayı	%
	Tedavi	55	40.4
	Terapi	8	5.8
	Eğitici	13	9.2
	Diğer alanlardaki gibi	7	5.1
Psikiyatri Hemşireliği Dersini Almadan Önce	İletişim	16	11.5
Psikiyatri Hemşiresinin Rollerine Yönelik Düşünceleri*	Gözlem	7	5.0
	Klinisyen/uygulayıcı	10	7.2
	Bakım	17	12.1
	Danışman	10	7.1
	Diğer (Savunma/koruma, yardımcı, acil müdahale, destek, araştırmacı, vaka yöneticisi)	13	9.1
	Fikrim yoktu	23	16.9
	Bütüncül yaklaşım	16	11.6
	İletişim	41	29.7
	Tedavi	37	26.4
	Bakım	19	13.3
	Eğitici	40	28.5
	Araştırmacı	20	14.3
	Gözlem	18	12.9
Psikiyatri Hemşireliği Dersini Aldıktan Sonra	Terapi	18	12.6
	Destek olma	16	11.5

Psikiyatri Hemşiresinin Rollerine Yönelik Düşünceleri*	Danışman	32	22.8
	Hasta hakları savunucusu	5	3.5
	Genel hemşirelik rolleri	5	3.5
	Klinisyen	10	7.1
	Vaka yöneticisi	10	7.1
	Diğer (Kayıt, çok amaçlı, sorun çözme, rehabilitasyon)	5	3.5
	Bilmiyorum	4	2.9
	Tedavi	66	48.2
	İletişim	12	8.7
	Gözlem	6	4.3
	Bakım	16	11.4
Klinik Uygulama Alanlarındaki Psikiyatri Hemşirelerinin Gerçekleştirdikleri Rollerine Yönelik Düşünceleri*	Eğitim	16	11.4
	Hekim Direktifli Geleneksel Roller	5	3.7
	Hiçbir Şey	16	11.8
	Klinisyen	15	10.9
	Danışman	17	12.3
	Diğer (Destek olma, araştırmacı, kayıt, terapi, savunucu, vaka yöneticisi, rehabilitasyon)	15	7.9
	İstemiyorlar	51	37.2
	İmkanlar (ortam, para)	16	11.7
	Mesleğe verilen sınırlar/politika	9	6.5
	Yoğunluk	6	4.3
	Hemşire sayısı az	11	7.9
	Eğitim eksikliği/rolleri bilmemeleri	13	17.5
Psikiyatri Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Gerçekleştirmedikleri Rollerinin Nedenlerine Yönelik Düşünceleri*	Hasta sayısı fazla	9	6.6
	Tükenmişlik	8	5.8
	İş yükü fazla	8	5.8
	Klasik hemşire modeline uyduklarından	6	4.3
	Kişisel özellikleri	17	12.4
	Diğer (Birebir iletişim az, güvenlik yok, hastaları önemsememe, ekip ilişkisi, hastalara bakış açıları, çevre, hastaların hastalıkları)	18	12.7
	Bilmiyorum	3	2.2

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Öğrencilerin psikiyatri hemşiresinin rollerine yönelik düşünceleri incelendiğinde; %40.4'ünün (n=55) psikiyatri hemşireliği dersini almadan önce psikiyatri hemşirelerinin tedavi uygulamalarında rol aldıklarını düşündükleri, psikiyatri dersini aldıktan sonra %29.7'sinin (n=41) psikiyatri hemşirelerinin iletişim rolünün, %28.5'i (n=40) eğitimci rolünün, %48.2'sinin (n=66) psikiyatri klinik uygulama alanlarındaki hemşirelerin tedavi uygulamalarında rol aldıklarını düşündükleri, %37.2'sinin (n=51)

psikiyatri kliniklerinde çalışan hemşirelerin rollerini, istemedikleri için gerçekleştirmediklerini düşündükleri belirlendi. Rungapadiachy'nin (2004) psikiyatri hemşireliği dersini tamamlayan öğrencilerle yaptığı çalışmada, öğrenciler psikiyatri hemşiresinin rollerini yönetim, fiziksel girişimler, tedavi yönetimi, psikolojik girişimler, eğitim ve terapötik olmayan girişimler olarak sınıflandırmışlardır. Bu sonuç çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Psikiyatri Kliniğinde Çalışmaya Yönelik Düşünceleri (n=136)

Psikiyatri Kliniğinde Çalışmaya Yönelik Düşünceler		Sayı	%
Psikiyatri Kliniğinde Çalışmaya Yönelik Düşünceler*	Evet	5	3.7
	Evet çünkü zevkli	4	2.9
	Evet çünkü bu alanı sevdim	11	8.0
	Evet çünkü psikiyatri alanı daha fazla önem kazanacak	1	0.7
	Evet çünkü hemşirenin bu alanda yapabileceği çok iş var	5	3.7
	Evet çünkü yararlı olacağım	7	5.1
	Hayır	7	5.1
	Hayır çünkü iletişimde güçlük yaşıyorum	3	2.2
	Hayır çünkü çalışanları ruhsal anlamda yıpratıyor	4	2.9
	Hayır çünkü bana göre değil/duygusalım/etkileniyorum	29	21.3
	Hayır çünkü zor bir klinik	9	6.5
	Hayır çünkü güvenlik yok/ korkuyorum	3	2.2
	Hayır çünkü istediğim alan değil	4	2.9
	Hayır çünkü ortam iyi değil	1	0.7
	Hayır çünkü sevmiyorum	2	1.5
	Kararsızım	32	23.4
	Düşünmedim	9	6.6

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Öğrencilerin psikiyatri kliniğinde çalışmaya yönelik düşünceleri incelendiğinde; %21.3'ünün (n=29) duygusal oldukları ve etkilendikleri için psikiyatri kliniklerinde çalışmak istemedikleri, %8'inin (n=11) psikiyatryi sevdikleri için bu alanda çalışmak istedikleri, %23.4'ünün ise çeşitli nedenlere (dersi seviyorum ama burada çalışmak zor, çünkü güzel ama doyum alamam, daha öncelikli istediğim bölümler var, yetersizim, ilgi alanıma girmiyor, ilginç vakalar var ama korkutucu, duygusalım/ etkilenirim, hemşirelerin rolleri belli değil) bağlı olarak kararsız oldukları belirlendi. Öğrencilerin psikiyatri kliniklerinde çalışmayı istememelerinde kişisel etkenlerin ön planda olduğu görülmektedir. Çalışma bulguları ile benzer şekilde Gözüm'ün (2004) yaptığı çalışmada; öğrencilerin mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri alanlar sıralamasında psikiyatri hemşireliği son sıralarda yer almış, neden olarak ise öğrenciler bu birimde çalışmaktan duygusal/psikolojik olarak etkilendiklerini vurgulamışlardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma; yalnızca örneklem kapsamına alınan bir hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin psikiyatri hemşireliği ve psikiyatri

hemşiresinin rollerine yönelik düşüncelerini göstermektedir. Araştırma sonucunda; öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih etmelerinde ÖSS puanlarının, ailelerinin, sağlıkla ilgili bir alan olmasının ve iş bulma imkanının yüksek olmasının etkili olduğu, Psikiyatri Hemşireliği dersi teorik ve klinik eğitiminden çok memnun oldukları, Psikiyatri Hemşireliği dersinin öğrencilerin ruh hastaları ve hastalıklarına yönelik tutumlarını olumlu yönde değiştirdiği, psikiyatri hemşiresinin rollerinin eğitim süreci sonunda yeterli düzeyde kavrandığı, fakat klinik uygulamalarda yeterli rol modelleri gözleyemedikleri, öğrencilerin çoğunluğunun ruh hastalarına ve hastalıklarına yönelik ön yargıları ve öğrencilerin psikiyatri hemşireliği dersi klinik uygulama alanlarındaki gözlemleri nedeniyle psikiyatri kliniklerinde çalışmak istemedikleri belirlendi.

Bu sonuçlar doğrultusunda; meslek tercihi öncesi öğrencilere ve topluma hemşirelik mesleği, rolleri ve uygulama alanları ile ilgili tanıtımların yapılması, psikiyatri kliniklerinde çalışan hemşirelerin görev ve sorumlulukları ile ilgili düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, psikiyatri hemşireliği rol tanımlamalarına ilişkin kapsamlı çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akbaş M, Alparslan N, Öztunç G** (2001). Çukurova Üniversitesi Adana Sağlık Yüksekokulu I. Sınıf Öğrencilerinin Mesleği Tercih Etme, Okula Başlama ve Devam Etmelerine Etki Eden Faktörler ile Mesleklerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. I. Uluslararası V. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi Kongre Kitabı, Kapadokya: 187-190.
- Bırol L** (2002). Hemşirelik Süreci. 5 Beşinci Baskı, Etki Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti., İzmir.
- Çam O** (1992). Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Psikiyatri Hemşireliği Konusunda Görüşleri. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 3(3):13-23.
- Erdemir F** (1998). Hemşirenin Rol ve İşlevleri ve Hemşirelik Eğitiminin Felsefesi. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2(1): 59-63.
- Gözüm S** (2004). Hemşirelik Öğrencilerinin Çalışmak İstedikleri Alanlara İlişkin Lisans Eğitiminin Başında ve Sonundaki Tercihleri. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 7(1): 42-49.
- Johnson BS** (1997). Psychiatric Mental Health Nursing "Adaptation and Growth", Fourth Edition, Lippincott, Philadelphia.
- Kum N** (1996). Giriş. Psikiyatri Hemşireliği El Kitabı. Editör: Nebahat Kum, Birlik Ofset, İstanbul.
- Küçük L, Özbaş D, Buzlu S** (2009). Bir Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinde Psikiyatri Hemşireliği Dersi Uygulamasının Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumlar Üzerine Etkisi. III. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi (Uluslararası Katılımlı) Özet Kitabı, Düzce, 148-149.
- Öztürk H, Bahçecik N** (2001). Öğrencilerin Meslek Olarak Hemşireliği Seçmelerini Etkileyen Faktörler ve Gecekteki Meslek Tercihleri. I. Uluslararası V. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi Kongre Kitabı, Kapadokya, 387-392.
- Rungapadiachy DM** (2004). Mental Health Student Nurses' Perception of the Role of the Mental Health Nurse. Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing, 11: 714-724.
- Stuart GW, Sundeen SJ** (1991). Principles and Practice of Psychiatric Nursing, Mosby Year Book, USA.
- Tanış Y** (1996). Psikiyatri hemşireliğinin uluslararası boyutlarda incelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ünal S, Saral E, Özbaş A** (2008). Hemşirelik Öğrencilerinin Sosyodemografik Özellikleri ve Hemşirelik Mesleğini Seçme Nedenleri. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 16 (63) : 179-187.
- Varcolis EM, Halter MJ** (2009). Essentials of Psychiatric Mental Health Nursing: A Communication Approach to Evidence-Based Care, Saunders Elseiver, China.
- Velioglu P** (1985). Hemşirelikte Bilimselleşmeye Doğru, Bozak Matbaası, İstanbul.
- Velioglu P** (1994). Hemşireliğin Düşünsel Temelleri, Alaş Ofset, İstanbul.
- Videbeck SL** (2004). Psychiatric Mental Health Nursing, Second Edition, Lippincott Williams&Wilkins, Philadelphia.